

ВІДГУК

**офіційного опонента на дисертаційну роботу
Гречишкіної Ірини Анатоліївни «Пропедевтика навчання
зв'язного мовлення в молодшому дошкільному віці»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.02 – теорія та методика навчання (українська мова)**

Найбільший скарб кожного народу – це його мова, найдорожчий – це його діти. З огляду на це актуальність і доцільність проблеми, що розглядається не викликає заперечень. Обраний дисертанткою аспект дослідження, його результати, висновки та рекомендації у певній мірі сприятимуть розв'язанню назрілих у сучасному українському суспільстві проблем у соціально-економічній, політичній та освітній сферах. Цілком погоджуємось із автором дослідження, що сьогодні неодмінно потрібні подальше вивчення й цілісне системне узагальнення уявлень картини навчання дітей молодшого дошкільного віку зв'язного мовлення з властивими їм національно-культурними та світоглядними пріоритетами, та його пропедевтика. А отже, і практичне значення рецензованої дисертаційної роботи не викликає сумнівів.

Загострення проблеми розвитку зв'язного мовлення в дитини зумовлене низкою причин, зокрема необхідністю розв'язання сукупності завдань, значущість яких підкреслюють положення, що відображено в державних документах (Законах України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні»); зміною освітніх пріоритетів і ціннісних орієнтирів, що вимагає принципових змін у змісті та процесі організації просторового, часового, мовленнєвого середовища закладу дошкільної освіти; відсутністю або бідністю мовлення сучасних дошкільників. У світлі зазначеного констатуємо, що актуальність наукового пошуку І. А. Гречишкіної, спрямованого на розробку методики пропедевтичної роботи з навчання зв'язного мовлення дітей молодшого дошкільного віку на основі дидактичної наочності, є незаперечною.

Автор дослідження презентує освітянській громаді експериментально

апробовану в багатьох закладах дошкільної освіти України методику пропедевтики навчання зв'язного мовлення в молодшому дошкільному віці на основі дидактичної наочності.

Як позитивне, слід відзначити, що структура дисертації відображає всі етапи підготовки і здійснення теоретико-експериментального дослідження запропонованої проблеми, його належну джерельну базу та концептуальні засади. Способи розв'язання поставлених дослідницьких завдань дозволили автору досягнути мети та підтвердити правомірність висунутої гіпотези. При цьому дисертантка продемонструвала власну дослідницьку позицію й досить ґрунтовну обізнаність у предметі дослідження, виявила наукову ерудицію, відповідні компетентності, високу культуру наукової праці, захопленість нею. Як результат, представлені описові матеріали, аргументи й висновки, що випливають із кожного розділу дисертації, тісно узгоджені між собою провідною авторською ідеєю, логічно вмотивовані.

Обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації підтверджується аналізом праць вітчизняних та зарубіжних учених, використанням загальнонаукових методів дослідження, статистичних та емпіричних даних. Наукові положення, висновки та результати, які містяться у дисертації І. А. Гречишкіної, базуються на глибокому теоретичному аналізі та систематизації широкого кола наукових праць із проблеми навчання зв'язного мовлення дітей молодшого дошкільного віку. Список використаних джерел містить 273 найменування. Загалом представлена наукова праця справляє враження своєчасного й глибокого дослідження важливої професійно-освітньої проблеми, що має безперечну значущість для сучасної педагогічної освіти.

Дисертаційна робота Гречишкіної Ірини Анатоліївни складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Структура роботи різнилася внутрішньою логікою, послідовністю, чіткістю й цілком обґрунтовано приводить до висновку, де автор перераховує свої основні досягнення.

У вступі авторка дисертації аргументовано обґрунтувала вибір теми, її актуальність та стан дослідження, вдало визначила й чітко сформулювала науковий апарат дисертаційної роботи. Обґрунтування обраної теми дисертації є змістовним та переконливим, а коло завдань для вирішення таке, що сприяє розкриттю теми та досягненню мети дослідження. Якість дисертації Гречишкіної І. А. найкраще розкривають такі інтегральні характеристики роботи, як теоретична і практична значущість. Дисертантка повно реалізує принципи організації наукового пошуку й способи визначення його стратегії, оптимально вибирає методи науково-педагогічного пошуку, правильно визначає його понятійно-категоріальну основу, коректно уточнює наукові поняття «дидактична наочність», «пропедевтика навчання зв'язного мовлення» стосовно дітей молодшого дошкільного віку.

Об'єкт, предмет, мета роботи логічно пов'язані та чітко окреслюють проблему дослідження. Об'єктом дисертаційного дослідження є пропедевтична робота з навчання зв'язного мовлення з дітьми молодшого дошкільного віку. Дисертанткою чітко сформульовано мету дослідження. Традиційно представлено у вступі й інші матеріали: положення, які становлять новизну дослідження, зміст особистого внеску здобувача в одержанні наукових результатів, констатація вірогідності результатів, опис апробації результатів дослідження, зазначення кількості публікацій із теми дисертації, опис структури й обсягу роботи. На нашу думку, представлені у вступі матеріали й усі сформульовані положення цілком відповідають змісту дисертації і розкривають її сутність.

У першому розділі – «Теоретичні засади пропедевтики навчання зв'язного мовлення дітей молодшого дошкільного віку», відповідно до авторського задуму й логіки дослідження, проаналізовано дослідження означеної проблеми в українській та зарубіжній дошкільній лінгводидактиці, схарактеризовані психологічні та психолінгвістичні особливості становлення зв'язного мовлення в молодшому дошкільному віці.

Цікавим і вагомим, на наш погляд, є другий та третій розділи дисертації

«Методика пропедевтичної роботи з навчання зв'язного мовлення дітей молодшого дошкільного віку на основі дидактичної наочності», в якому схарактеризовано дидактичну наочність як засіб навчання зв'язного мовлення в молодшому дошкільному віці; описано методику пропедевтичної роботи з навчання зв'язного мовлення дітей четвертого року життя та «Експериментальна робота з пропедевтики навчання зв'язного мовлення дітей молодшого дошкільного віку», в якому визначено рівні ставлення дітей четвертого року життя до спілкування та володіння мовленнєвими вміннями на основі розробленого критеріального апарату; описано впровадження методики пропедевтичної роботи з навчання зв'язного мовлення дітей молодшого дошкільного віку на основі дидактичної наочності, подано відомості про апробацію під час експериментальної роботи та результати аналізу динаміки мовленнєвого розвитку дітей на основі дидактичної наочності.

Вважаємо особливо цінним і значущим у дисертаційній роботі І. А. Гречишкіної запропоновану методику пропедевтичної роботи з навчання зв'язного мовлення дітей молодшого дошкільного віку, що передбачає послідовну зміну видів мовленнєвої роботи в процесі опрацювання літературного тексту впродовж кількох сеансів активізувального спілкування, спрямованих на залучення дітей до складання описової оповіді та повідомлення за допомогою прийому суміжного мовлення; а також запропоновану нею таксономію узагальнювальних видів наочності, оскільки не лише докладно обґрунтовується зміст створеної нею системи роботи, а й наочно демонструються характер, можливості та результати її запровадження. Упровадження методики передбачало активну взаємодію з батьками на всіх сеансах активізувального спілкування.

Слід відзначити, що порівняльні результати експериментальної роботи засвідчують ефективність запровадження запропонованої методики пропедевтики навчання зв'язного мовлення молодших дошкільників. Результати, отримані автором, є новими науковими знаннями в галузі

дошкільної лінгводидактики.

Викладення основного матеріалу дисертації доповнюється змістовними додатками, таблицями, рисунками, що свідчить про достовірність і ґрунтовність проведеного дослідження. Достовірність теоретичних результатів роботи підтверджується експериментальними даними. Основні результати дисертації опубліковано в 14 публікаціях автора (12 одноосібних), з них 7 статей - у наукових фахових виданнях. Результати наукового дослідження, його основні ідеї було безпосередньо апробовано автором на всіх етапах дослідження, вони обговорювалися на міжнародних, всеукраїнських науково-практичних конференціях, що проводились у різних регіонах і закладах вищої освіти України.

Автореферат повністю відповідає змісту дисертації. Отже, роботу Гречишкіної І. А. оцінюю позитивно, проте вважаю за необхідне звернути увагу на окремі моменти, які вимагають уточнення, та висловлю деякі зауваження.

1. Відмічаючи в цілому достатній рівень теоретичного дослідження проблеми, звертаємо увагу на окремі неточності, зокрема на наш погляд, в ході експериментального дослідження було б доречно звернути увагу на те, чи виявлено відмінності у сформованості мовленнєвих умінь дітей залежно від віку, адже молодший дошкільний вік охоплює від 2,9 до 4,5 років, а експериментальною роботою були охоплені діти четвертого року життя, вікові психологічні та лінгвістичні характеристики яких є досить різними.

2. У другому розділі дисертаційного дослідження автором уточнено розуміння дидактичної наочності щодо навчання молодших дошкільників мовлення. Так, на сторінках 85-86 дисертантка засвідчує, що мультимедійна наочність розширює горизонти навчання дошкільників, але не пропонує аналізу сучасних можливостей роботи з дітьми, зокрема застосування полімодальної стимуляції на інтерактивних освітніх платформах, що підвищують якість візуальної інформації, вона стає яскравішою, барвистішою, динамічнішою, а також задіює, окрім зорових і слухових,

тактильно-вібраційні та пропріоцептивні відчуття.

3. До дискусійних моментів роботи можна віднести запропоновану дослідницею модель організації пропедевтичної роботи з навчання зв'язного мовлення дітей четвертого року життя на різних етапах навчання. На мій погляд, у представленому вигляді вона не дає повного уявлення про всю глибину експериментальної роботи, проведеної дисертанткою.

4. До побажання можна віднести пропозицію опублікувати підготовлені в ході експериментального дослідження методичні матеріали щодо активної взаємодії з батьками на всіх сеансах активізувального спілкування.

5. Як і будь-яка робота такого рівня, дисертаційне дослідження не позбавлено стилістично-синтаксичних помилок.

Висловлені зауваження лише засвідчують перспективи та відкритість досліджуваної проблеми й не зменшують позитивної оцінки якісно виконаної роботи Ірини Анатоліївни Гречишкіної.

Актуальність теми дослідження, науковий рівень і практична значущість дисертації відповідають вимогам, що ставляться до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук. Завдання дослідження охоплюють широке коло питань, що дозволило автору всебічно вивчити об'єкт дослідження й досягти поставленої мети. Роботу позитивно відрізняє продумана структура, чіткість та логічність розв'язання проблеми дослідження, обґрунтованість та аргументованість методів і підходів щодо розв'язання поставлених завдань. Стиль дисертації носить науково-переконливий характер. Вважаємо, що сукупність результатів, поданих у дисертації, дозволяє зробити висновок про те, що робота Гречишкіної І. є самостійним завершеним дослідженням, яке характеризується змістовністю теоретичного та емпіричного матеріалу. Отримані науково обґрунтовані результати є актуальними і важливими для педагогічної науки та практики у сукупності забезпечують розв'язання важливої наукової проблеми дошкільної лінгводидактики.

